

RPW/68884/2018 P
Data: 2018-11-22

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Podsekretarz Stanu

DLPC-IV-053-1/18

Warszawa, 2 listopada 2018 r.

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPEŁ. 2018 -11- 22

ZAL. NR

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na pismo z dnia 28 września 2018 roku, powtórnie sygnalizujące problem dotyczący możliwości realizacji przez osoby bliskie kontaktów z dorosłą osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, w sytuacji, gdy opiekun takiej osoby utrudnia bądź uniemożliwia kontakty, uprzejmie informuję, co następuje.

Stanowisko wyrażone w odpowiedzi Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie DL-I-053-2/17, w zakresie dotyczącym oceny aktualnego stanu prawnego we wskazanej powyżej problematyce, zachowuje swoją aktualność. Istniejące w tym przedmiocie regulacje prawa materialnego i procesowego są w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości wystarczające.

Ustawodawca w art. 113 § 1 ustawy z dnia 17 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682), zwanej dalej „k.r.o.”, wprost określił, że rodzice oraz dziecko mają prawo i obowiązek utrzymywania ze sobą kontaktów, co jest niezależne od władzy rodzicielskiej. To w istocie zagadnienie związane z prawidłowym rozwojem dziecka, stąd jednocześnie regulacje dotyczące możliwości wykonywania tych kontaktów. Poza zakresem regulacji kodeksowej pozostaje natomiast zagadnienie kontaktów z osobą dorosłą, w tym ubezwłasnowolnioną. Nie może jednak budzić wątpliwości, że takie prawo, jako jeden z aspektów wolności osobistej, dotyczy również osoby ubezwłasnowolnionej. Należy jednak zauważyć, że to kwestia wyboru osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej z kim chce kontakt utrzymywać. W tym aspekcie rozważenia wymaga rola opiekuna osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej.

Obowiązujące w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym rozwiązania dotyczące nadzoru sądu nad sprawowaniem opieki, w przypadku odmawiania kontaktu osobie

ubezwłasnowolnionej całkowicie przez jego opiekuna, w założeniu gwarantują przestrzeganie tego prawa poprzez odpowiednią reakcję sądu. Wskazanie w przywołanym stanowisku Ministra Sprawiedliwości na możliwość korzystania przez sąd w ramach nadzoru nad sprawowaniem opieki nad osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną z uprawnienia wynikającego z art. 570 k.p.c., nie dotyczyło, jak sugeruje Pan Rzecznik, inicjowania oparciu o ten przepis postępowania w sprawach dotyczących osoby pozostającej pod opieką, o których mowa w art. 593 k.p.c., lecz postępowania o zwolnienie opiekuna w następstwie stwierdzenia w toku tego nadzoru, że sposób sprawowania opieki narusza dobro osoby pozostającej pod opieką (art. 169 § 2 k.r.o.).

Ustawodawca nie pozostawia sądowi ustanawiającemu opiekuna dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie dowolności w zakresie jego wyboru, lecz wskazuje kto może być nim ustanowiony (art. 175 w zw. z art. 148, art. 149 oraz art. 176 k.r.o.). Z tej przyczyny przypadki uniemożliwiania bądź utrudniania kontaktów podopiecznego pozostałym członkom jego rodziny lub innym najbliższym osobom nie będą liczne. Osoba bliska nie ma bowiem interesu w ograniczaniu tych kontaktów. Osoby bliskie, którym kontakty te są uniemożliwiane bądź utrudniane, mają możliwość zawiadomienia sądu opiekuńczego w ramach prowadzonego postępowania opiekuńczego dotyczącego osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, w celu wydania przez sąd odpowiednich zarządzeń i poleceń. Sąd nadzorujący postępowanie opiekuńcze w trybie art. 175 w zw. z art. 168 k.r.o. i 155 § 1 i 2 k.r.o., zobowiązany jest wydać takie zarządzenia. Przepis art. 168 k.r.o. jest w swym brzmieniu stanowczy i przesądza, że sąd podejmie takie działania, jeżeli opiekun nie sprawuje opieki należycie. Stanowi to gwarancję podjęcia przez sąd czynności mających na celu ochronę dobra podopiecznego, jakim niewątpliwie jest prawo do nawiązywania i utrzymywania przez niego relacji z członkami rodziny i innymi osobami bliskimi. Istnieje zatem możliwość zobowiązania opiekuna do określonego postępowania, w tym poddania wykonywania opieki stałemu nadzorowi kuratora sądowego. Tego rodzaju gwarancje wpisują się w zasady określone w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 roku, która wobec Polski weszła w życie z dniem 25 października 2012 roku, w tym poszanowania godności, niezależności i autonomii osoby a także swobody dokonywania wyborów oraz treść art. 47 Konstytucji RP.

Trudno w przytoczonych okolicznościach zgodzić się z uwagą zawartą w piśmie Pana Rzecznika, że „doprowadzenie przez osoby bliskie całkowicie ubezwłasnowolnionego do realizacji kontaktów wbrew woli opiekuna jest skomplikowane i mało efektywne”.

Zasada dobra podopiecznego stanowi kryterium rozstrzygające o treści wszelkich orzeczeń wydawanych przez sąd opiekuńczy w czasie sprawowania opieki. Umożliwia ona sądowi opiekuńczemu elastyczne stosowanie prawa w granicach uregulowań ustawowych tak, aby w konkretnych okolicznościach sprawy, zostało podjęte najbardziej optymalne rozstrzygnięcie. Z tego punktu widzenia ingerencję sądu w zakresie prawa osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie do utrzymywania kontaktów należy rozważać w kontekście ujawnienia okoliczności, które dla dobra tej osoby, uzasadniają ograniczenie lub pozbawienie prawa do kontaktów. Zagadnienie tego rodzaju wymaga zatem, mając za podstawę dobro ubezwłasnowolnionego całkowicie, oceny od strony negatywnej, albowiem generalnie osoby dorosłe, w tym całkowicie ubezwłasnowolnione, mają prawo kontaktować się ze sobą. Taki pogląd zdaje się wynikać również z uzasadnienia, powołanej w piśmie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2018 roku, sygn. akt III CZP 11/18. Sąd Najwyższy potwierdził w niej jednocześnie, że także prokurator jest podmiotem uprawnionym do złożenia odpowiedniego wniosku celem wyjaśnienia, czy dobra osobiste ubezwłasnowolnionego nie zostały naruszone.

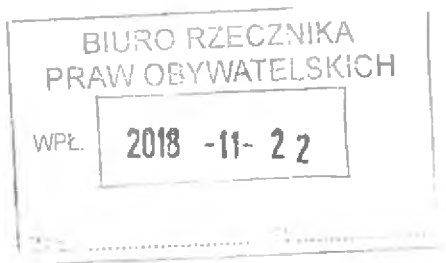
Obowiązujące rozwiązania z uwzględnieniem możliwości zobowiązania przez sąd opiekuna prawnego do wystąpienia z wnioskiem dotyczącym ustalenia przez sąd czy dana osoba powinna, mając na uwadze dobro osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej, utrzymywać z nią kontakty, wydają się zatem rozwiązaniami wystarczającymi, toteż nie zachodzi potrzeba wszczynania prac legislacyjnych w kierunku postulowanym pismem.

PODSEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości
Lukasz Piębiak

Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa
skrytka pocztowa P-33

DLPC-IV-053-1/18/6

J.M.: 181118-01763

Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa